

DEBATY bez cenzury

Petra Hátlová
Roman Šmucler
Štěpán Svačina

O Masarykovi, Češích a Slovácích

Hostem prvního setkání Clubu Jana Evangelisty Purkyně, které se konalo 25. 9. 2018, byl profesor MUDr. Pavel Pafko, DrSc. Pozvání tohoto hosta a výběr tématu, o kterém přednášel, nebyly nijak náhodné. Pan profesor mluvil o událostech, které byly symbolem celého roku 2018, a to o připomínce 100. výročí vzniku samostatného Československa a 25. výročí vzniku České republiky. A vhodnějšího hosta asi nebylo možné oslovit. Pan profesor nejenže má neuvěřitelné historické znalosti, nejenže dokáže brilantně propojit nutné souvislosti a je skvělý vypravěč, ale vzhledem ke svému původu je zcela nestranný a objektivní hodnotitel historických událostí a jejich dopadů. Jak sám zmínil, on je krví pravý Čechoslovák. Jeho tatínek se narodil v Prešově a jeho maminka pochází z pražských Holešovic. Sám pan profesor se narodil na Slovensku a do Čech přišel až po maturitě v roce 1957, kdy v Praze začal studovat lékařskou fakultu.

Pozvání do Clubu přijal:

- prof. MUDr. Pavel Pafko, DrSc. – český chirurg

Club moderovala Pavlína Wolfová a za poradatele se ho účastnil prof. MUDr. Štěpán Svačina, DrSc.

Historie někdy nebývá interpretována a vzpomínána přesně podle historických skutečností. Mnohdy je upravována ve jménu nutnosti politických kroků, jindy je její pravdivost měněna z důvodů neznalosti kontextu dějinných událostí. To, proč dnes chci mluvit o prvním českém prezidentovi, kterým byl Tomáš Garrigue Masaryk, o Čechách a Slovácích, je prosté. Nyní jsme slavili výročí sta let od vzniku samostatného československého státu. A když jsem si pročetl noviny, uvědomil jsem si jednu věc. Zjistil jsem, že mladá generace téměř nic neví o tom, jak to bylo v roce 1968, kdy došlo k obsazení republiky vojsky Sovětského svazu. A nejmladší generace možná ani neví, co se odehrálo v roce 1989. A to se bavíme o historii relativně nedávné. Pokud si toto uvědomíte, dojde vám, jak málo se asi ví o událostech z roku 1918, o době, kdy došlo ke vzniku samostatné Československé republiky.

Skutečně nás oni dva rozdělili?

Když mluvím o vzniku samostatné Československé republiky, nemohu si nevzpomenout na jednu událost předcházející rozdělení České a Slovenské federativní republiky koncem roku 1992. Velmi dobře si pamatuji dobu, kdy začala debata o rozdělení republiky, a tehdejší předseda české vlády Petr Pithart přišel s teorií takzvaného dvojdoměčku. Tehdy jsem si říkal, to snad není pravda, oni to rozdělení snad skutečně myslí vážně, oni nás asi opravdu chtějí rozdělit. A přemýšlel jsem o tom, když by se udělal plebiscit, zda by se ten jeden národ skutečně rozdělil. Potom, když jsem viděl na zahradě brněnské vily Tugendhat sedět pod stromem pana Klause s panem Mečiarom, tak všem bylo už všechno jasné. Oni dva nás rozdělili!

Ale opak je pravdou. Oni dva vůbec nic nerozdělili! Ta snaha o rozdělení státu byla sto let stará, byla nejspíš více než sto let stará! My jsme byli pouze svědky něčeho, co se v naší době dokonalo, co bylo zrealizováno.

K tomu, abychom pochopili, co se mezi námi Čechy a Slováky odehrálo, je třeba jít zpátky do historie a je třeba pochopit za jakých

okolností a proč došlo ke vzniku československého státu, je třeba jít úplně od samotného začátku.

Jak to celé kdysi začalo...

Vznik československého státu je datován rokem 1918, došlo k němu na popud české vlády v čele s prezidentem Masarykem a jeho název byl Česko-Slovenský stát. Tak se toto uskupení jmenovalo až do roku 1920. Od roku 1920 až do roku 1960, s výjimkou protektorátu v letech 1939–1945, jsme se jmenovali Československá republika. Od roku 1960 do roku 1990 jsme se jmenovali Československá socialistická republika. Pak přišel rok 1990 a s ním i změna názvu na Československá federativní republika. A ve stejném roce došlo k další změně, a to na Česká a Slovenská federativní republika. V prosinci 1992 přišlo rozdělení a od 1. ledna 1993 jsou dva samostatné státy: Česká republika a Slovenská republika. V době, kdy rozdělení proběhlo, se mohlo zdát, že Slováci osamostatnění vítali s daleko větším nadšením než Češi. Ovšem je třeba si připomenout, že akt rozdělení připadl na silvestrovskou půlnoc, kdy je obecně nálada hodně pozvednutá a hojně se slaví.

To, že jsme se rozdělili, nebyla náhoda nebo rozmar tehdejších politiků, to bylo jen vyústění dlouhodobých historických skutečností. Celý vývoj našeho společného státu je od samého začátku nepochybně spojen se snahou Slováků o určitou samostatnost, o vlastní autonomii. Tuto snahu lze zachytit už na Slovanském sjezdu, který probíhal ve dnech 2. až 12. června 1848 v Praze a jenž se snažil sjednotit všechny Slovany žijící v tehdejší rakouské monarchii. Zatímco Češi v dané době měli mnohem blíže k Rakousku, Slováci byli více spjati s Maďary. Tak se to táhne celou historií obou národů. Slováky na sjezdu tehdy v Praze zastupoval Josef Matyáš Thun, který byl i předsedou přípravného výboru sjezdu. Thun už v té době uvažoval o tom, že by Česko a Slovensko mohly být federací dvou rovnoprávných samostatných republik. Ovšem k tomu v tomto pojetí nemohlo dojít! Důvodem byly sociální podmínky.

Bída 19. století autonomii nepřála

V 19. století byla poměrně bída a mnozí lidé ze země odcházeli do ciziny. Češi preferovali Rakousko, Německo, ale samozřejmě také odjížděli i do Ameriky. Slováci odjížděli zejména do Ameriky. Odhaduje se, že koncem 19. století bylo v Americe asi 600 tisíc Čechů a o něco méně Slováků. Říci bychom tedy mohli, že v Americe tou dobou byl asi milion lidí, kteří tam odešli z Čech či Slovenska. Částým místem, kam odcházeli, byla Pensylvánie, Pittsburgh. Tito lidé se tam společně scházeli a zakládali různé spolky, jejichž působení jde dohledat i dnes. Když jsem byl v Americe a vzal jsem si do ruky telefonní seznam, dohledal jsem v něm mnoho spolků, které ve svém názvu nesly slovo Slovakia. A i tito lidé, kteří odešli ze své země, v sobě měli myšlenku samostatného státu.

To potvrzuje i Clevelandská dohoda, která byla podepsaná 22. října 1915 v Clevelandu zástupci Slovenské ligy a Českého národního sdružení. Toto byl první společný písemný dokument Čechů a Slováků, jehož smyslem bylo prokázat mocnostem, zejména Americe, snahu o sebeurčení. V květnu 1918 ji nahradila Pittsburská dohoda. To se bavíme o snaze lidí žijících v zahraničí.

Snahy zejména o vyproštění se zpod maďarského vlivu a o osamostatnění ale samozřejmě byly i na slovenské půdě. Zde byl výraznou postavou Andrej Hlinka, katolický farář, který si uvědomoval silný vliv Maďarska a upozorňoval na to, že tento vliv trvá již dlouho

a Slovensku není prospěšný, a nabádal k jakémusi rozchodu s Maďary. Hlinka se stavěl za Československou republiku a revizi hranic.

Snaha o jakési propojení obou zemí byla ale i na české straně. Prezident Masaryk byl po dobu první světové války v zahraničí. Než odjel, pověřil Edvarda Beneše sestavením domácího výboru, později nazvaného „Maffie“. Členy předsednictva výboru byli Edvard Beneš, Karel Kramář, Alois Rašín, Josef Scheiner a Přemysl Šámal. Mimochodem, všichni tito pánové byli zednáři. Maffie byla hlavní domácí odboj, ale zároveň byla propojena s činností Československé národní rady, která vznikla v roce 1916 v Paříži a ke konci války spolupracovala s Národním výborem československým, který byl ustaven v červenci 1918. Z těchto kroků je patrné, že i česká strana uvažovala o výhodnosti spojení obou zemí.

Toho si byl samozřejmě vědom i prezident Masaryk. Ten 30. května 1918 v Pittsburghu spolu se zástupci Slovenské ligy v Americe, Českého národního sdružení a Svazu českých katolíků podepsal již zmíněnou Pittsburskou dohodu. Tato dohoda schvalovala spojení Čechů a Slováků v samostatném státě a Slovensku měla zajistit autonomii, samostatnou státní správu, parlament, soudnictví, vlastní školství a to, že oficiálním jazykem bude slovenština.

Na tomto místě je třeba připomenout, že Masaryk neustále uplatňoval názory na teorii čechoslovakismu, opakoval, že Češi a Slováci

jsou jeden národ. Proč to dělal, je jasné. On věděl o síle nebezpečí německého vlivu v Čechách a o nebezpečí maďarského vlivu na Slovensku. Jen pro představu, při sčítání obyvatel v roce 1921 bylo na našem území 33 procent Němců a na Slovensku to bylo 22 procent Maďarů, tak vysoké zastoupení menšin na těchto územích bylo. Není tedy na místě divit se obavám z vlivu těchto menšin na další vývoj obou zemí.

Akceptovat vznik dvou malých státeků by bylo nemožné

Masaryk svým postojem cíleně spojoval dva národy k sobě, přestože musel sám dobře vědět, že historicky nikdy Češi a Slováci jedním národem nebyli.

Pokud zmiňujeme slovo národ, musíme si říct, co si představujeme pod pojmem národ. Na národ můžeme pohlížet etnicky, nebo politicky. Politicky může být národ tvořen několika národy. Etnicky je národ definován stejným jazykem, společným územím, stejnou kulturou a stejnou historií. To však v pojetí Čechů a Slováků nikdy nebylo. A i sám Masaryk musel vědět o kulturních a historických rozdílech obou zemí, musel vědět, že křesťanství do Čech přišlo ze západu spolu s irskými kněžími, zatímco na Slovensko přišlo z východu s Cyrilem a Metodějem. Nelze pochybovat ani o rozdílnosti další historie, u nás byli Přemyslovci, kteří nemají žádnou vazbu se Slovenskem, a zmínit by šla další a další historická fakta. Česko

a Slovensko před rokem 1918 nikdy společný stát nemělo, my jsme byli součástí Rakouska v rakousko-uherské monarchii, Slovensko spadalo v této monarchii k Maďarsku.

Nový stát Česko-Slovensko vznikl utilitárně jako ochrana před německým a maďarským vlivem. Navíc Masaryk si musel být plně vědom toho, že spojení je nutné i z existenčních důvodů, mocnosti by nebyly ochotny akceptovat vznik dvou tak malých státek, jakými by byly samostatné Čechy a Slovensko. Proto konal a mluvil tak, aby to vypadalo, že jsou tyto dvě země historicky spojeny.

Když Masaryk 18. října 1918 zaslal do Ameriky prezidentovi Wilsonovi prohlášení českého a slovenského národa, které známe pod názvem Washingtonská deklarace, tak v ní již o autonomii Slovenska není ani zmínka. Mocnosti souhlasily s parcelací Rakousko-Uherska a akceptovaly vznik samostatného státu Česko-Slovenského, ovšem samotní Slovinci se k této myšlence připojili až o dva dny později v Martinské deklaraci. Do té doby vůbec nevěděli, co se v Praze děje a co bylo dohodnuto. Problematika autonomie Slovenska byla po vzniku republiky ošetřena tak, že bylo vytvořeno Ministerstvo pro správu Slovenska, jehož úkolem bylo zajistit politické a administrativně právní začlenění Slovenska do nově vzniklé republiky. Do čela tohoto ministerstva byl dosazen slovenský lékař, příznivec Masaryka a čechoslovakista Vavro Šrobár.

A ten s devíti úředníky odjel do Žiliny, odkud začal řešit problémy Slovenska. Tak vypadalo celé naplnění autonomie Slovenska.

Pokud jsem se zmínil o velmi špatných sociálních poměrech, které v 19. století panovaly, tak ony byly i jedním z důvodů, proč Slovensko nemohlo být plně samostatnou republikou. V době spojení s Českem do jedné republiky bylo Slovensko velmi zanedbané.

Jen taková zajímavost. V roce 1919 prezident Masaryk slíbil, že navštíví Bratislavu, a do návštěvy byla zahrnuta i bratislavská univerzita. Ta byla kompletně obsazena Maďary. Pouze dva lékaři a vrátný na celé fakultě se hlásili ke slovenské národnosti. Maďari poté, co dostali informaci o návštěvě Masaryka, dali všichni výpověď a následně založili v Pécsi vlastní fakultu. Ovšem tím v danou chvíli nebyl nikdo, kdo by na Slovensku vedl lékařskou fakultu. A tak čeští lékaři, asistenti a docenti šli do Bratislavy, aby vedli jednotlivé ústavy. Ta situace nebyla tristní jen v medicíně. Obecně tam chyběly kádry. Soudnictví bylo v rukách Maďarů, nebyli učitelé, kteří by učili mládež, nebyli inženýři, obecně tam nebyla inteligence, tu tam bylo nutné dodat. A tak na Slovensko odcházela inteligence z Čech. Jen pro zajímavost, bratr mého dědečka byl stavební inženýr a ten odjel na Slovensko budovat železniční tratě, protože i ty tam chyběly. Za této situace nebylo možné Slovensku přiznat autonomii, protože nebyl, kdo by takto vzniklou republiku řídil.

Autonomii prosadili až týden po mnichovské dohodě

Ovšem pak nastala jiná věc. Slováci se od roku 1918 do roku 1938 čtyřikrát snažili získat v parlamentu svou autonomii, ale nikdy se jim to nepovedlo, protože měli v parlamentu jednu šestinu, později jednu pětinu poslanců – s tím nemohli získat dostatek hlasů. A to se už bavíme o době, kdy na Slovensku dorůstala inteligence a bylo možné využít slovenské kádry, přesto k tomu nedošlo. Na stěžejních místech byli čeští učitelé, lékaři, právníci a další, kteří už na Slovensku zůstávali, a ti stěžejní místa nechtěli uvolnit.

Autonomii, o kterou celou dobu Slovákům šlo, prosadili až týden po mnichovské dohodě, ale to byla zcela jiná politická situace. K tomu rozdělení nedošlo na základě dohody uvnitř republiky, o tomto rozdělení bylo rozhodnuto v Německu.

Asi by se hodilo, abych řekl nějaký závěr, abych uvedl důvod toho, proč to zde celé vyprávím. Prvním důvodem je to, co jsem řekl už v úvodu. Uvědomuji si, že o vzniku samostatného státu toho dnes již moc nevíme, a svým vyprávěním jsem chtěl přinést potřebné historické informace. Druhým důvodem je to, že jsem chtěl poukázat na chyby, kterým se díváme a které se v politice v jistých obměnách objevují stále, tedy na rozpory mezi sliby (mnohdy i stvrzenými podpisem) a jejich realizací.

Když dorazí jen jeden host

První Club Jana Evangelisty Purkyně nebyl úplně typický. Club měl, ač ne zcela záměrně, pouze jednoho hosta. Vedle prof. MUDr. Pavla Pafka, DrSc., byl jako host pozván i politik Karel Schwarzenberg. Ten se však krátce před zahájením pro nemoc omluvil a nedorazil.

Stejný osud potkal i doc. MUDr. Romana Šmuclera, CSc. I jeho skolila nemoc, proto se historicky prvního klubu, kde měl vystupovat v roli spoluorganizátora, nemohl zúčastnit a prostřednictvím moderátorky večera Pavlína Wolfové se omluvil. Z debaty tak neplánovaně vypadli dva řečníci. Prostor na povídání tudíž zůstal v téměř celé šíři profesoru Pafkovi, který se své přednášky zhostil zcela brilantně. Moderátorka Pavlína Wolfová a druhý spoluorganizátor večerů prof. MUDr. Štěpán Svačina, DrSc., do jeho projevu zasahovali jen minimálně. Večer proběhl jako one man show s následnou diskusí.

O adventu, Vánocích i Chanuce

Druhý Club Jana Evangelisty Purkyně se konal 22. 11. 2018 a vzhledem k termínu svého konání přinesl téma krásné a sváteční – advent a Vánoce.

Advent je doba předcházející samotnému Štědrému dni a oslavám Vánoc. Správně by se mělo říci, že to je začátek liturgického roku, doba předcházející 25. prosinci, trvající čtyři neděle. Slovo advent pochází ze slova „adventus“, tedy příchod. A je asi zbytečné dodávat, že je to doba očekávání příchodu Spasitele. Vánoce jsou svátkem křesťanů. Chanuka, o které bude také řeč, je osmidenní židovský svátek nazývaný také Svátek světél.

Pozvání do Clubu přijali:

- Daniel Herman – český politik a český katolický kněz
- Leo Pavlát – ředitel židovského muzea v Praze
- doc. MUDr. Zdeněk Susa, CSc. – lékař a evangelický kazatel

Club moderovala Pavlína Wolfová, za pořadatele se ho účastnili prof. MUDr. Štěpán Svačina, DrSc., a doc. MUDr. Roman Šmucler, CSc.

Pavlína Wolfová (PW): Vánoce. Co jsou Vánoce, co se vám vybaví při vyslovení tohoto slova?

Leo Pavlát (LP): Já, ač nejsem křesťan, mám k Vánocům hezký vztah. Pokud mají lidé radost, pokud jsou spokojeni, pokud se na něco těší, tak se lépe žije všem. Vánoce jsou sekulárním prostředím, jsou časem, který si lidé chtějí hezky užít, a to je pak cítit i v mezilidských vztazích. V tomto smyslu prožívám Vánoce úplně stejně jako křesťané. Moje maminka z celé rodiny jako jediná přežila válku a byla z totálně asimilované rodiny, a když jsem byl malý,

měli jsme doma normálně stromek. Bylo to tak, protože to bylo běžné, i když nábožensky to tak necítila.

Daniel Herman (DH): Vánoce, když to vezmeme po praktické stránce, jsou křesťanskými svátky, které vycházejí z Bible, a je to oslava narození Ježíše Krista. Matematicky doba Vánoc asi není stanovena úplně správně, ale to je zbytečné řešit, čas Vánoc je stanoven takto a v tuto dobu ho slavíme. Základní poselství Vánoc je podle mne obsaženo ve větě „*Vždyť Bůh tak miloval svět, že mu dal svého jediného Syna.*“ V této větě je asi vyjádřeno celé hlavní poselství Vánoc. Tím poselstvím je, že jsou Vánoce spojeny se stavem lásky. Podle nějakých statistik, které jsem měl možnost číst, se o vánočním čase méně krade. I v tom se odráží ten stav myslí, je to odraz pozitivna a lásky.

Zdeněk Susa (ZS): Já si myslím, že ještě není úplně pravý čas myslet na Vánoce. Nyní bychom se spíš měli bavit o adventu, který přijde. Mně osobně advent přijde jako veliká rafinovanost našich křesťanských předků, to, že ho vymysleli právě takto a že ho spojili s Vánoci. Jak říkal kolega Herman, datum Vánoc není jisté, dokonce ani rok narození Ježíše není jistý. V Bibli je jenom psáno, že se Ježíš narodil v Betlémě. Ale není tam uvedeno, kdy se narodil. Takže křesťané Vánoce zařadili hned za slavnost slunovratu, tedy za svátek, který je spojen s něčím novým, něčím nadějným. A s tím je právě spojováno i samotné narození Ježíše, s tou nadějí v nový čas.

PW: Advent je čas očekávání, je to očekávání něčeho krásného. Jenže jsme v době, kdy nikdo na nic čekat nemusí a ani nechce. Říkám si, zda jsme se od toho původního poklidného tempa Vánoc naší civilizací nevzdálili.

ZS: U nás v rodině se pojetí adventu a tempo, které je s ním spojováno, určitě liší od toho, co se děje všude kolem nás. My bydlíme v malé chaloupce, nemáme stromeček, nedáváme si dárky, a přesto slavíme Vánoce a tu pohodu máme. Víte, stromeček, to vůbec není křesťanský ani židovský zvyk, ten ke křesťanským Vánocům nepatří. To je zvyk pohanský, pocházející z germánského prostředí. K nám stromeček přišel až v 19. století, do té doby se u nás stavěly jesličky. My jsme dnes s mojí ženou sami v domečku a stačí nám jedna větvička, jedna svíčka a jak je nám dobře.

A ještě bych se vrátil k nadělování dárků, o kterém jsem se už zmínil. My jsme se doma společně i s dětmi dohodli, že si nebudeme dávat dárky zrovna na Vánoce.

PW: Já bych toho, co říkáte, využila a chtěla bych se zeptat, v které rodině si nedáváte dárky? Obvykle to je tak, že se v každé rodině najde někdo, kdo navrhne, že nadělování dárků o Vánocích skončí,

ale zároveň s tím obvykle přijde další, kdo toto zruší. U nás doma bych to byla asi první já, kdo by dohodu o zákazu nadělování si dárků porušil.

Roman Šmucler (RŠ): Já s dárky a obdarováním nemám problém. Dárky dávám rád. Navíc jsem takový recidivující otec, takže sotva mi jedno dítě odrostlo, tak mám další a nedokážu si představit, že bych mu dárky upřel. Já jsem napůl Němec a vím, že stromeček přišel z Německa, ale jsem rád, že jsme si ho nikým nenechali vzít. Já si myslím, že Vánoce se stromečkem tak, jak je slavíme ve střední Evropě, jsou úžasné.

Štěpán Svačina (ŠS): U nás doma by Vánoce bez dárků asi prošly, když by doma nebyly malé děti. V tom případě by asi myšlenka zcela odbourat dárky asi nebyla problém.

PW: Židé neslaví Vánoce, židé slaví Chanuku, tedy svátek světel. O Chanuce se dárky nedávají, Vánoce jsou v tomto směru okázalé. Ty dva svátky jsou v tomto úplně rozdílné a nijak se nepotkávají... jak to vnímáte?

LP: Víte, podle mne jakékoli srovnávání není dobré. Říkat my máme toto a oni mají tamto, je v principu špatné. Fakt samozřejmě je, že židovský svátek Chanuka a i ostatní svátky, které jsou nábožensky

definované, nejsou ve své původní podobě spjaty s dáváním dárků ve smyslu obdarování se nad rámec všedního dne právě v tento den, na tento svátek. Ovšem vliv Vánoc a obdarování během nich v některých rodinách zasáhlo dnešní Chanuku. V některých rodinách, asi těch asimilovaných a liberálně smýšlejících, se skutečně dárky začaly dávat. Asi proto, aby židovské děti o to obdarování nebyly připraveny. Takže pod vlivem Vánoc se nyní na Chanuku dávají dárky, a řekl bych, že i v těchto rodinách vznikají dilemata, aby se dárků nedalo moc a zda se dávat vůbec mají.

RŠ: Já jsem sice říkal, že nemám s dárky problém, a je to tak. I když v tomto směru jsem byl jako dítě vychováván trochu jinak. Děda mi vždycky říkal, že jednou přijde doba, kdy se zase bude hospodařit na svém, a že když hospodář dostane od někoho dárek, když je někým obdarován, že to je vlastně ostuda. Vysvětloval mi, že na Vánocích je nejkrásnější to obdarování druhých, že nejdřív v hospodářství dostane přidáno něco navíc dobytek, pak že se hospodář postará o všechnu čeleď. Že všechny obejde a obdaruje je, a sám z toho má mít jen ten dobrý pocit, že je o všechny postaráno. Tak že by to mělo být a v tom jsme byli vychovávaní, že otec rodiny nikdy nic nedostal. Pravda je, že socialismus z nás tento názor dostal, a nyní i otec něco dostane, ale ten původní princip byl, že ten, co

nejvíc obdaruje, má mít nejvíc z toho pocitu, že on obdaroval. Takže dárky v tomto pojetí by měly být vnímány v obráceném gardu.

ZS: To je přesně ono. V Bibli máme o Vánocích dvě zmínky. Ta první je o andělech a pastýřích. Když do Betléma přišli pastýři, tedy ti, co byli nejchudší ze všech, tak narozenému Ježíškovi nenesli žádné dary. A pak je druhá zmínka, druhá příhoda, ta mluví o tom, jak do Betléma přišli mudrcové z východu. Tak to je v našich vyprávěnkách a tato verze vyprávění se u nás mezi lidmi rozbujela. Víme, že do Betléma přišli králové, víme, že byli tři, víme, že měli jména, byl to Kašpar, Melichar a Baltazar. Ale to v Bibli vůbec není napsáno, tam to tak není! Ale my to i tak stále říkáme a tradujeme. A právě ti tři králové přinesli cenné dary chudému narozenému dítěti. V jesličkách, tak jak je stavíme na Vánoce všude u nás, přinášejí dary nejen ti mudrci, ti tři králové, ale dary přináší i prostý lid a dává je tomu nejchudšímu děťátku ze všech, miminku, co leží ve chlévě v jesličkách. Jesličky, to je žlab na krmení dobytka. Když do Betléma přišla zdaleka z Galileje žena v nejvyšším stupni těhotenství a nebylo pro ni místo pod střechou, tak jediné místo, kam se mohla uchýlit k porodu, byl chlév. A protože ve chlévě je všude

na zemi hnůj, položila dítě do jesliček, tedy do žlabu, kde je relativně sucho a čisto. To je obrovské ponížení. Proto jsme na základě sociálního cítění začali stavět jesličky, k nimž všichni přinášejí dárky. A každý přináší to, co má, protože musí tomu chudátku něco donést.

DH: Já bych se vrátil k položené otázce. Vánoce – Chanuka. Oba tyto svátky jsou ryze duchovní a oba v sobě nesou symbol světla. To je něco, co si myslím, že je ohromně inspirativní. U Chanuky se na svícnu zvaném chanukija zapalují svíce, když se zapálí všechny, tak jich je osm. U adventního věnce, který zapalujeme v čase adventu, jsou svíce čtyři. A ten symbol, který já v tom zapalování vidím a vnímám ho jako úžasné zajímavý je, že když se rozsvěčí další a další světlo od toho prvního zažehnutého, tak světla neubývá, ale světla naopak přibývá. A to si myslím, že je význam těchto duchovních svátků, aby se šířilo pozitivno, aby se šířilo světlo. Bude-li světlo, tak nebude tma, protože tma je nepřítomnost světla, a myslím si, že světlo v tom nejpozitivnějším smyslu je světlem dobré nálady, pozitivního nasměrování, a že to je něco, co naší společnosti strašně chybí. To je to, co Chanuka a Vánoce mají společné.

O Brexitu a Evropské unii

Třetí Club Jana Evangelisty Purkyně proběhl 14. února 2019. Tou dobou většina Evropy napjatě sledovala dění kolem Brexitu, dění kolem vystoupení Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku z Evropské unie. K rozhodnutí ukončit členství v EU došlo na základě referenda z 23. června 2016. Tehdy britští voliči rozhodli, že Velká Británie EU opustí, výsledky referenda potvrdil i parlament Spojeného Království, a následně začala dlouhá série vyjednávání o podmínkách, za jakých k odchodu dojde. Termín ukončení členství byl původně stanoven na 29. března 2019, k tomuto termínu se váže i debata. Historické události však plynou podle svých vlastních řádů, proto nakonec došlo k posunutí termínu a Spojené království Velké Británie a Severního Irsku opustilo Evropskou unii 31. ledna 2020.

Pozvání do Clubu přijali:

- PhDr. Zuzana Kasáková, Ph.D. – odbornice na politický a historický vývoj Spojeného království, Katedra evropských studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy
- Radek Špicar, M.Phil. – viceprezident pro hospodářskou politiku a export Svazu průmyslu a dopravy ČR
- Jiří Hošek – český novinář a komentátor se zaměřením na zahraniční dění, tehdejší šéfkomentátor Seznam.cz.

Club moderovala Pavlína Wolfová a za pořadatele se ho účastnili prof. MUDr. Štěpán Svačina, DrSc., a doc. MUDr. Roman Šmucler, CSc.

Pavlína Wolfová (PW): Co se podle vašich znalostí a zkušeností, podle toho, co jste nastudovali nebo viděli, stane 30. března po ránu,

tedy poté, co se pravděpodobně vzbudíme do Evropy, do které již nebude patřit Velká Británie? To slovo pravděpodobně zdůrazňuji, protože věci se stále vyvíjejí.

Zuzana Kasáková (ZK): Obecně je velmi těžké předjímat, co bude a co nastane. Osobně si myslím, že Velká Británie z Evropské unie vystoupí bez dohody. Ale zatím čekám, zda se tento můj odhad, to očekávání, potvrdí, nebo jestli se Therese Mayové podaří přesvědčit partnery v Evropské unii a politiky v britském parlamentu, že je třeba posunout termín odchodu. Pokud Británie odejde k datu 30. března, osobně to budu vnímat jako velkou ztrátu pro Unii, protože Británii vnímám jako důležitého partnera, důležitou zemi, která je součástí Evropy. A Evropskou unii vnímám jako evropskou regionální instituci. Ztrátu vidím třeba v tom, že Británii vnímám jako zemi, která má trošku jiný pohled na to, kam by se Evropská unie mohla ubírat. Británie je jakousi protivahou federalistických snah, které jsou patrné v Unii. A dál mě bude velmi zajímat, co odchod z Unie udělá se samotným vývojem událostí ve Velké Británii, zejména ve Skotsku, které usiluje o samostatnost. Zda třeba odchod zvětší tlak na druhé referendum o nezávislosti ve Skotsku. To jsou záležitosti, které mě budou zajímat.

Radek Špicar (Radek Š): Víte, já jsem se v byznysu naučil, že je potřeba doufat v to nejlepší a zároveň je třeba se připravovat se na to nejhorší. Takže já doufám, že Brexit bude po dohodě, že se Británie

s Unii na poslední chvíli dohodne. Protože pokud se nedohodne, tak pro nás, exportéry a zástupce zaměstnavatelů, by nastal nejhorší možný scénář. Já zatím nechci moc predikovat, protože co se týká Brexitu, už jsem se jednou hodně spálil. Před několik dny si nás Michael Žantovský, bývalý velvyslanec ve Velké Británii, pozval do knihovny Václava Havla, bylo to den před referendem. Byl pozvaný jako jeden z panelistů. A Michal Žantovský nás nechal hlasovat o tom, jak v Británii dopadne referendum o odchodu z EU. A my všichni do jednoho jsme zvedli ruku, že Británie v Unii zůstane. Říkali jsme si, že referendum bude pro Unii jakýsi budíček, takové varování, aby některé věci nedělala tak, jak je dělá, aby třeba přehodnotila některé postupy a podobně. Ale v zásadě jsme všichni věřili, že referendum dobře dopadne, že odchod z Unie nebude prosazen.

Večer skončil a já jsem z knihovny přešel řeku a zastavil jsem se v hospodě, do které rád chodím. A tam jsem potkal sochaře Davida Černého. Přišel ke mně a říkal mi: „Radku, prosím tě, potřebuju vědět, jak to s Británií a Unii dopadne. Před několika týdny jsem dokončil jednu ze svých nejdražších instalací, sochu Franze Kafky, která stála před Quadriem, jsem instaloval na největší zaoceánský parník, který se vyráběl v britských docích, a vydělal jsem tam nějaké peníze. Ty jsi v Británii žil a studoval, tak určitě víš, jak to dopadne. Pokud Británie bude chtít odejít, tak já ty vydělaný libry musím převést na nějakou jinou měnu, která tolik neoslábí.“ A já

jsem mu na to říkal: „Davide, buď úplně v klidu, protože zítra se určitě nic nestane.“ A to byla chyba! Protože hovor, který jsem druhý den kolem dvanácté hodiny s Davidem absolvoval, bych nikomu nepřál. Bylo to opravdu velmi nepříjemné, takže od té doby, co se týká Brexitu, já už nic nepredikuji. Doufám v to nejlepší a připravujeme se na to nejhorší.

PW: Kdo další jste si myslel, že Brexit nebude, že to sice bude napínavé, ale že to dobře dopadne? Já jsem si třeba myslela, že se nestane nic, že odchod nebude.

Jiří Hošek (JH): Já jsem si to myslel také.

ZK: Já jsem si myslela, že Brexit nebude, ale úplně jistá jsem si tím nebyla. Nakonec i konečné průzkumy se hodně měnily.

JH: Referendum byla porážka expertů. Já si vzpomínám na jednu z velkých televizních debat na dané téma, při které se Boris Johnson, tehdejší ministr zahraničí, podíval do kamery a řekl: „Pojďme pro jednou neposlechnout experty.“ Podle mě to musel trénovat několik dní, ten pohled a tu větu. A přesně to se stalo a mě to překvapilo. Já jsem na základě svých zkušeností, které jsem získal během předchozího cestování po Británii, stále doufal, že k odchodu nedojde. Věřil jsem, že si spousta Britů uvědomí, že odchod je velký krok do neznáma, který by mohl ohrozit jejich pracovní místa a jejich finanční poměry. A obávám se, že na to hodně spoléhali i politici.

Nakonec i tehdejší premiér David Cameron v tomto duchu mluvil se svými spolupracovníky a partnery a s unijními lídry v Bruselu. Problém vidím v tom, že se věc podcenila a nevhodně komunikovala. Když by situaci komunikoval a komentoval jiným způsobem, když by říkal, musíme si dát velký pozor, tak by i kampaň za setrvání Británie v Evropské unii byla pojata daleko vážněji a jednání o případné nové podobě britského členství v Unii by byla úplně jiná. Element podcenění je podle mě něco, co se bude za dvacet, třicet let v souvislosti s osudným dnem 23. června 2016 možná skloňovat jako jeden z nejčastějších fenoménů.

Roman Šmucler (Roman Š): Ono to s tím odhadem výsledků referenda taky není tak jednoznačné, protože nějaké náznaky a indicie byly. Moje manželka pracuje pro klíčovou britskou banku a poslední týden říkala, že už vidí, že to nedopadne dobře, takže londýnští bankéři překvapení nebyli a sami uváděli, že riziko Brexitu je veliké. Spousta českých podnikatelů, kteří tuhle informaci dostali a nepodcenili ji, se zajistili. A zmínil bych ještě jednu věc. V medicínské diplomacii je Brexit trošku zvláštní a je zajímavé vidět, co všechno způsobil. Nyní budu mluvit o Radě evropských zubních lékařů, což je nejvyšší instituce sdružující stomatology. V této instituci jsou v čele Češi, Rakušani a Němci. A právě Němci si tak trošku oddechli, když zjistili, že Britové vypadnou ze hry. Proč? Protože pojetí britské a německé medicíny je úplně jiné. My jsme velmi svázáni legislativou, děláme zkoušky a tak dále, zatím co v Británii, když se rozhodnete, že druhý den budete zubař, tak budete zubař. Tam to prakticky nikdo nekontroluje. Já si myslím, že v Londýně je každý druhý zubař bez potřebných osvědčení a papírů, nemají tam evidenci zubařů, a Němci to úplně nechápou. V tom duchu bych mohl mluvit dál a dál, Britové mají v našem pojetí spoustu věcí liberálních. Nechci teď říkat, co je dobře a co je špatně, jen říkám, že odchodem Britů se Němci dostali na koně. A s tím souvisí i věci, které poté nastaly. V Evropské radě byli roky Švýcaři, jejich členství je velmi zvláštní. Oni neustále dávají najevo svou nespokojenost, vadí jim, že musí akceptovat vše, na čem se v radě dohodneme, a nesmějí se k ničemu vyjadřovat. K tomu, aby svou pozici změnili, často využívali Němce, kteří dávali návrhy, aby Švýcaři mohli mít alespoň hlasovací právo. S tím však nikdy Britové nesouhlasili a návrh smetli ze stolu. Načež když přišel Brexit, a bylo

jasné, že Britové budou muset odejít nejen z Evropské unie, ale i z Rady, tudíž přišli s myšlenkou, zda by nebylo možné nějaké poločlenství. To by spočívalo v tom, že by nemohli mít v Radě stomatologů svého předsedu, ale že by nadále mohli hlasovat. Na to okamžitě reagovali Švýcaři, protože se domnívali, že přišel ten správný čas i pro ně. V tom si však svou sílu uvědomily země, do té chvíle z pohledu členství v Radě jen málo významné, využily svého práva a řekly, že v Radě nechtějí státy, které jsou vlastně rozvraceči Unie, a že pokud Británie v Radě zůstane, tak její zástupci nebudou přizváni na důležitá jednání a jejich účast na nich nebudou akceptovat. Situace dopadla tak, že Rada umožnila institut přidruženého členství, tím pádem Britové mohou zůstat v radě, mohou hlasovat. Celý tento problém vznikl proto, že Britové pochopili, že i bez své přítomnosti v Evropské unii budou muset dál do jisté míry respektovat evropská nařízení, protože odtud vycházejí normy.

Štěpán Svačina (ŠS): Já si myslím, že Britové do Evropské unie vůbec neměli vůbec vstupovat, protože to je země s úplně jinou tradicí. Ale dnes, když tam jsou, je velká škoda, že vystupují. A myslím si, že to pro ně určitě bude ekonomicky velký problém. To, že referendum špatně dopadne, že se podaří prosadit odchod z Unie,

mi došlo v okamžiku, kdy příznivci Brexitu začali vytahovat zdravotnickou kartu. Tento tah zapůsobil na mnoho lidí, protože britské zdravotnictví je velký problém. Jeho kvalita je špatná a v očích britského občana slib, že se to zlepší, sehrál podle mého názoru rozhodující moment.

 PW: *Dotkli jsme se britského zdravotnictví, jaké je?*

JH: Já po svých dlouhodobých pobytech v cizině nemám rád, když se říká, že v Česku je všechno špatně. A zdravotnictví je toho krásným příkladem. Česká republika je v úrovni zdravotnictví o míle před zdravotnictvím britským. Británie je obrovská země a to, že má bezplatné zdravotnictví, je velký protimluv. Jejich systém bezplatného zdravotnictví je na jedné straně považován za jakési rodinné stříbro a na straně druhé na něj mnoho lidí nadává. Ale objektivně se může říct, že pro Středoevropana je vstup do státního zařízení šok. Třeba z hlediska hygieny. Už při vstupu do první chodby a čekárny získáte dojem, že nejste ve Spojeném království, ale že jste vešli do zdravotnictví třetího světa. Takže jestli něco zapůsobil na mínění lidí, věřím tomu, že to bylo oněch citovaných a slibovaných 350 milionů liber, které po vystoupení z Unie mělo být investováno do stavby nových nemocnic. Zdravotnictví je problém a během kampaně o Brexitu se skloňovalo hrozně moc.

ZK: Souhlasím s tím, že zdravotnictví je v Británii dlouhodobě velký problém a Britové se dlouhodobě snaží o nějaké reformy. Zároveň si ale nemyslím, že by odchod z Unie ten problém sám o sobě vyřešil.

 PW: *Británie je pátá nejdůležitější země pro český vývoz, mezi školami probíhá řada výměnných studijních pobytů a spoluprací. Jaký bude mít Brexit dopad na Českou republiku?*

Radek Š: To záleží na tom, jak ten rozvod Británie a Unie bude vypadat. Pokud dojde k rozvodu po dohodě, tak se ještě pěkných pár měsíců nestane téměř nic a budeme asi vyjednávat podrobnosti dohody o volném odchodu. To je optimistický scénář. Pokud se nedohodneme a bude to rozvod bez dohody, bude to velmi tvrdé a velmi rychlé a my během několika dnů spadneme do režimu světové obchodní organizace a Velká Británie se pro nás stane jednou z mnoha takzvaných třetí zemí. To bude nesmírně tvrdé. Třeba cla

na auta okamžitě skočí na deset procent. Pokud by měl jít nějak vyčíslit černý scénář, myslím si, že nejlepší analýza, kterou jsme doposud viděli a která odpovídá našim očekáváním, je analýza Davida Navrátila a jeho týmu. Tato analýza říká, že přijdeme o jedno procento HDP. To se bavíme o desítkách miliard korun. Bezprostředně bude ohroženo asi 40 tisíc pracovních míst a budou sektory, které budou zasaženy velmi silně. Pro některé segmenty vývozu českých firem je Velká Británie nejvýznamnější odbytiště. Jmenovat mohu třeba vývoz fotografické techniky, v tom Velká Británie představuje 60 procent, nebo vývoz cukrovinek, tam odbytiště zaujímá 45 procent. Takže pro mnohé české podnikatele to bude velká rána.

ZK: Co se bude dít z hlediska akademie, teprve uvidíme. I pro nás bude zásadní, zda nějaká dohoda bude, či nebude. Zatím se s ohledem na mobilitu studentů a spolupráci s univerzitami Británie zavázala, že své finanční příspěvky bude mít do konce roku 2020 a do té doby bude fungovat výměna v programu ERASMUS plus. Britské univerzity chtějí s Univerzitou Karlovou spolupracovat. Vše ale bude záležet na finančních prostředcích. Pokud ERASMUS nebude a Británie nebude participovat, spolupráce by mohla probíhat na úrovni meziuniverzitních nebo mezifakultních dohod, ale už by byl trošku problém s finančními prostředky jak je získávat na

mobility studentů a akademických pracovníků. Takže to je pro nás i pro britské univerzity klíčová otázka.

PW: Co by se lidem mělo říkat o Evropské unii? Když se bavíme o Unii, tak se píše o tom, co se zakáže, co Unie bude omezovat a podobně, a to ovlivňuje spoustu voličů.

Radek Š: My jsme s kolegy dlouho přemýšleli o tom, jak bychom mohli pomoci otupit euroskepticismus, a vymysleli jsme tři věci. Za prvé jezdíme za lidmi a vysvětlujeme jim, jak Unie funguje, bavíme se s nimi o tom, co chtějí slyšet a odpovídáme jim na jejich otázky. A lidé jsou za to hrozně vděční.

Druhá věc je, že se snažíme vysvětlit možné pravomoci Unie. Lidé tohle vůbec netuší, nevědí, jak celá řada věcí funguje, a protože tomu nerozumí, podléhají euromýtům. Takže píšu články do novin, píšu o zásadních mýtech a vyvracím je.

Třetí věc, na kterou jsme přišli a která má největší dosah mezi lidmi, je kampaň. Pochopili jsme, že když chcete provádět nějakou kampaň, nesmíte říkat, že kampaň provádíte, a nesmíte u toho být vidět. Tak jsme najali analytiku, kteří hledají a vybírají témata, která jsou pro naše lidi důležitá. Třeba včelařství. Ukazujeme, jak Unie chrání včely, nebo ukazujeme, jaké příležitosti Unie dává ženám v lékařství. Máme k dispozici data, ta zaneseme do infografiky

a to publikujeme v tisku. A ukazuje se, že tento způsob kampaně funguje fantasticky a oslovuje obrovské množství lidí.

Roman Š: Hlavní věc, kterou bychom měli udělat je, že bychom měli přepsat dějepis. My dětem do hlav cpeme nacionalistickou ideologii, která je zachovaná v českém výkladu dějin. Jenže ten výklad zamrzl na přelomu 19. a 20. století. České dějiny máme vystavěné na tom, že všichni ubližovali Čechům, a na tom, že za Čechy rozhodoval někdo jiný. To je špatně, my bychom měli zahodit mindráky a měli bychom si říct, že Karel IV. a Rudolf II. jsou součástí našich dějin, ale že jsou zároveň i součástí evropských dějin. Tím se stáváme nedílnou součástí těchto evropských dějin. Praha byla významné místo Evropy, byla bohaté a kulturní město s Univerzitou Karlovou. Je třeba hovořit o úspěších evropských integrací. Vzdělání a znalost dějin jsou naprostý klíč k pochopení mnoha věcí, které se dějí i dnes. Do vzdělávání je třeba zařadit historické dějiny, které nás pojí s Evropou a které ukazují, že Čechy jsou odpradáвна součástí Evropy.

O americkém zdravotnictví

Srovnávání českého a amerického zdravotního systému a systému zdravotního pojištění je evergreen mnoha debat. Jedni hájí systém náš, domácí, který chrání pacienta před přímými platbami, druzí preferují systém komerční, kde pacient není pacient, ale je klient. A to se vši úctou, která z tohoto statutu vyplývá. O své zkušenosti s americkým systémem se do čtvrtého Clubu Jana Evangelisty Purkyně, pořádaného dne 8. dubna 2019, přišel podělit profesor Dr. George Grunberger. Pan profesor pochází z Čech, do Ameriky odešel v roce 1968 a jeho celoživotní kariéra lékaře je úzce spjata s americkým způsobem péče o pacienta. Pan profesor pochází z významné vědecké rodiny. Jeho otec Dr. Desider Grünberger založil na Ústavu organické chemie a biochemie u akademika prof. Františka Šorma laboratoř, ze které později vznikla laboratoř dnes známého prof. Holého. Byl

úspěšný chemik na Columbia University a mimo jiné se podílel na udělení doktorátu této university prezidentu Václavu Havlovi v roce 1990.

Pozvání do Clubu přijal:

- prof. George Grunberger, MD, FACP, FACE – profesor několika univerzit, emeritní předseda Americké asociace klinických endokrinologů, specialista na technologie u diabetu
- Club moderovala** Pavlína Wolfová a za pořadatele se ho účastnil prof. MUDr. Štěpán Svačina, DrSc., a doc. MUDr. Roman Šmucler, CSc.

 Pavlína Wolfová PW – Čím je medicína v Americe typická? A v čem je jiná v porovnání s tou, co provozujeme my tady?

George Grunberger (GG): Moje postřehy možná nebudou přesné, protože jsem zde dlouhou dobu nebyl, ale posledních šest let do Čech přijíždím alespoň jednou ročně, takže se dostávám víc a víc do styku s českou medicínou a s českými lékaři, a je to pro mne zajímavé poznání. Já jsem vystudoval gymnázium, college i medicínu v Americe, takže nemám ponětí, jak zdejší systém pracuje, a je pro mne těžké posuzovat rozdíly. V Americe, jak by řekl otec, v tom máme bordel, je v tom zmatek, není to řádně zorganizované. V Americe si každý myslí, že má mít přístup k tomu nejlepšímu. Ovšem otázka je, jak se k tomu nejlepšímu může pacient dostat. Většina Američanů se na socialistické systémy dívá jako na něco podřadného, kdy vám někdo nařizuje, co a jak musí být. To je v Americe všem proti srsti, protože tam si každý může dělat, co chce. A teď si představte v tomto systému organizovat společnost tři sta třiceti milionů lidí s limitovanými fondy. Mimochodem, jen pro představu, loni se v Americe utratily za zdravotnictví 3,4 biliony dolarů.

 PW: Já si myslím, že základní rozdíl mezi tím, co je tady a co je v Americe, je v tom, že za velkou louží je medicína jedna z komerčních služeb. Lidé, když jdou k lékaři, přesně vědí, kolik je bude péče stát a kolik za ni zaplatí.

GG: To je absolutní omyl, tak to není a je to velký problém, že nikdo nemá ponětí, kolik péče stojí. Když si jdete koupit ponožky,

nebo auto, začnete hledat informace na netu, chodíte, zjišťujete, vybíráte několik dní či týdnů a počítáte, kolik vás to bude stát. Jenže v případě lékaře je to jiné. Nezapomeňte, že v Americe je divný systém. Když pacient přijde za lékařem, musí na místě zaplatit to, co určuje pojišťovna, třeba 15 nebo 20 dolarů. Ale ten výkon stojí třeba tisíc dolarů nebo pět tisíc dolarů nebo dvě stě dolarů. O tom ale pacient nemá ponětí. Účtenku dává pojišťovně lékař, takže pacient nikdy neví, kolik jeho ošetření stálo. Jedna z věcí, kterou se snažíme udělat je, že chceme, aby pacient věděl, kolik jeho ošetření stojí. Tamní systém není založen na tom, že si nechám celý výkon platit v hotovosti. Lidé mají pojistku a ta pojistka předepisuje přesnou výši platby pacienta a přesně tu já po něm žádám, ať je pacient chudý či bohatý, a teprve zbytek hradí pojišťovna, pokud má pacient pojištění.

PW: Pojdme si říct, jak to vypadá tady. Já si myslím, že problém našeho zdravotnictví je v tom, že k lékařům lidé mnohdy jdou, protože je to zadarmo.

Roman Šmucler (RŠ): Já mám srovnání ve stomatologii, protože mám praxi v Praze, a jako rodina máme praxi v New Yorku. Navíc ve světě učím srovnání zdravotnických systémů. V Americe mám týdenní kurz, kde Američanům vysvětluji fungování pojišťovnických systémů, a vysvětluji jim, co to je japonský a evropský systém

